

GÖTEBORGS UNIVERSITET
LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Hur skildras judar och judendom? En textanalys av svenska medier

How are Jews and Judaism depicted?
A textual analysis of Swedish media

Emma Jonsson

Termin: Höstterminen 2014
Kurs: RKS310, Interdisciplinärt examensarbete inom
lärarprogrammet, 15 hp
Nivå: Kandidat
Handledare: Wilhelm Kardemark

Abstract

Title: How are Jews and Judaism depicted? A textual analysis of Swedish media

Author: Emma Jonsson

Semester and Year: Autumn 2014

Department: Department of Religion

Supervisor: Wilhelm Kardemark

Keyword: Jews, Judaism, the agenda-setting theory, religious education

In my study, I aim to examine how the printed Swedish media depicts Jews and Judaism. How the agenda is for the depiction of Jews and Judaism and how it can be related to didactic challenges within the school subject religion. The study is based on 194 articles from the Swedish newspapers, Dagens Nyheter and Svenska Dagbladet, in July and August 2014. I use a qualitative and a quantitative text analysis where I put articles in different categories. The study's theoretical framework is The Agenda-Setting Theory and my study leans against Bachner (2006), von Brömssen (2012) and Revell's (2010) thoughts on the media having great influence over our image of religion and religious groups.

My study shows, among other things, that Jews and Judaism are mainly mentioned in the media in relation to the conflict in Israel and Palestine, World War II or anti-Semitism. In my study, I have found that Jews and Judaism are depicted as an ethnic group instead of a religious group or as religious manifestations. The articles that mention Jews and Judaism are mainly related to negative events, and only two of the articles, according to me, are about something positive. I can therefore with the help of The Agenda-Setting Theory, von Brömssen (2012) and Revell (2010), assume that young people's views on Jews and Judaism cannot be interpreted as a religious depiction. Instead they are rather seen as an ethnic group, and also that young people associate Jews and Judaism with negative events such as war, conflict and hatred.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställningar	2
Bakgrund	2
Judar i Sverige	2
Bilden av judar	4
Religion i media	5
Det postsekulära tillståndet.....	6
Media och religionsundervisningen	7
Teori	8
Dagordningsteori.....	8
Forskningsdesign och metod	11
Kvalitativ textanalys	11
Strategiskt urval	13
Kvantitativ textanalys	14
Validitet och reliabilitet	15
Resultat och analys	17
Politik	17
Antisemitism.....	19
Historia	20
Kultur	21
Dödsruna	23
Sammanfattande analys.....	23
Elevers bild av judar och judendom genom media	24
Diskussion	25
Sammanfattning	30
Referenslista	

Inledning

Henrik Bachner skriver ”att medier, genom sitt inflytande, spelar en fundamental roll för spridandet och befastandet av stereotypa bilder” (Bachner, 2006, s 143). Det är tydligt enligt både von Brömssen (2012) och Revell (2010) att elever möter tro och religion främst genom medier och redan innan skolans undervisning har de format bilder av religion. Därmed är det av högsta intresse för mig som blivande lärare att fundera vidare kring hur media skildrar en viss religiös grupp. Linderman påvisar att forskningen kring medier och religion är mycket liten i Sverige och av stort behov av vidare forskning (Linderman, 2006, s 272).

Studien syftar till att studera hur judar och judendom skildras i media. Särskilt relevant blev det när Sveriges andre vice talman i en artikel i Dagens Nyheter uttalat att judar kan få leva i Sverige, men att de inte är svenskar (Orrenius, 2014-12-14). Han säger det om en av Sveriges fem erkända minoriteter. (Länsstyrelsen, 2014). Antalet judar kan enbart uppskattas eftersom Sverige inte registrerar personer efter etnicitet. Enligt judisk lag, det vill säga född av judisk mor eller konvertit (Judiska Centralrådet, 2014a), uppskattar Judiska centralrådet att det finns cirka 20 000 judar i Sverige, varav 7000 judar är medlemmar i en judisk församling (Judiska Centralrådet, 2014b). Som minoritet i Sverige kan vi anta att majoriteten av svenska befolkningen har ett orienteringsbehov kring judendom. Det kan därför vara av högsta intresse att se till hur judar och judendom skildras i media, vilket i sin tur enligt dagordningsteorin formar den bild av verkligheten som befolkningen har.

I de övergripliga mål och riktlinjer som finns i läroplanen för gymnasieskolan står det att skolan ansvarar för att varje elev ”har kunskap om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia” (Skolverket, 2011, s 8-9). Därtill ska Religionskunskapen i gymnasiet syfta till att ”utveckla beredskap att förstå och leva i ett samhälle präglad av mångfald” och ”utveckla respekt och förståelse för olika sätt att tänka och leva” (Skolverket, 2011, s 137). Det är därmed viktigt att lärare ger den kunskap om judar som läroplanen eftersträvar och för att kunna göra det på ett så bra sätt som möjligt finner jag det vara av yttersta vikt att ha förståelse för hur bilden av judar ser ut i samhället. Linderman påvisar brist i forskning av religion och media och jag anser mig finna en viss vetenskaplig lucka i just studiet kring hur media skildrar judar och judendom.

Syfte och frågeställningar

Med denna uppsats syftar jag till att undersöka hur tryckta svenska medier skildrar judar och judendom, hur dagordningen kring judar och judendom kan beskrivas liksom vilka religionsdidaktiska problem och möjligheter detta kan ge.

1. Hur skildas judar och judendom av Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet under tidsperioden 1 juli – 31 augusti 2014?
2. Vilka likheter och skillnader finns mellan hur judar och judendom skildras i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet under tidsperioden 1 juli – 31 augusti 2014?
3. Hur kan dagordningen kring skildringen av judar och judendom se ut och hur kan elevers bild av judar och judendom genom media vara?

Bakgrund

Nedan följer en historisk bakgrund om judar i Sverige och om hur bilden av judar har sett ut genom tiderna. Därefter följer en forskningsöversikt kring religion i media och sambandet mellan media och religionsundervisningen. Likväl som en text kring teorin om det postsekulära tillståndet.

Judar i Sverige

Sverige är, enligt Andersson, ”det enda land i världen, förutom Israel, som fördubblade sin judiska befolkning under 1900-talet”. Sigill- och stämpelgravören Aaron Isaac kom till Stockholm år 1774, han tillhör den första judiska bosättning som daterades i Sverige. (Andersson, 2008, s 121). Gustav III:s frisinne och ekonomiska intressen fick honom att överväga att låta judar komma till Sverige. Men Aaron Isaks rätt att vistas i landet var inte oproblematiskt och den judefientliga stämningen var så pass stor att han under några veckor inte vågade vistas utomhus. Riksdagen beslutade att utarbeta ett judereglement år 1779. (Groth, 2002, s 262-263). Judereglementet reglerade och begränsade ”de svenska judarnas yrkesval, rättigheter och bostadsorter. De tilläts bland annat bo i Stockholm, Göteborg (frihamnen Marstrand), Norrköping och Karlskrona.” Judarna i Sverige fortsatte att stötta på judefientlighet. Vid ekonomisk kris försökte exempelvis borgarklasserna stoppa judiska verksamheter, eftersom detta skulle minska konkurrensen och rasistiska argument som

exempelvis ”en främmande ras smittar ner den svenska” och ”att judar samarbetar med ryssen för att ta över världen” förekom. (Andersson, 2008, s 121).

Den första invandrarströmmen av judar bromsades upp år 1815, då fanns knappt 800 judar i Sverige. Vid den tiden drog också en rad antisemitiska strömmar i Europa. I Sverige återfanns flera antisemitiska pamfletter och den svenska riksdagen anklagade judarna för att vara orsaken till den rådande lågkonjunkturen. Judereglementet luckrades upp och år 1854 fick svenska judar tillstånd att bo i alla städer i Sverige. År 1859 öppnades svenska skolan för judiska barn och år 1863 upphävdes förbudet att judar inte fick ingå äktenskap med icke-judar och judar fick äga fastighet i hela Sverige. (Groth, 2002, s 264-265). Judar får fullständig medborgliga rättigheter av riksdagen år 1870 (Andersson, 2008, s 124). Efter flyktingströmmar från bland annat de omfattande pogromerna i Östeuropa på 1870-talet fanns det 3000 judar i Sverige år 1880. De följande 30 åren växte antalet judar med cirka 2200 och landets först judiska församling hade 6650 medlemmar år 1930. (Groth, 2002, s 265). ”Mellan 1933 och 1939 anlände cirka 6000 judar till Sverige, främst från Tyskland och Österrike” (Andersson, 2008, s 125). Men Larsmo skriver även om hur Uppsalas studenter samlades, och motsvarande i Lund, våren år 1939 för att ta ställning till regeringens förslag att låta 10-12 tyska specialistläkare med judisk bakgrund komma till Sverige. Hela 1500 studenter kom till mötet i Uppsala, Bollhusmötet, och de tog ställning till att inte låta läkarna komma till Sverige. Den svenska akademiska ungdomen hade sagt sitt. De ville inte släppa in flyktingar, och särskilt inte akademiker och ”alldeles särskilt inte judiska sådana”. Deras ställningstagande slog sedan igenom i opinionen och ekade i riksdagsdebatterna under våren, detta trots att många andra länder gjort det motsatta och givit arbetstillstånd vid liknande tillfällen. (Larsmo, 2007, s 12-16). Från krigets sista månader och under 1940-talet anlände, enligt Andersson, mellan 17 000-19 000 judar till Sverige (Andersson, 2008, s 125).

Religionsfriheten trädde ikraft år 1952 i Sverige och genom den gavs möjlighet för alla som tillhörde ett religiöst samfund rätten att lämna sin religion. Av judarna har majoriteten behållit sin religiösa tradition, endast ett fåtal har konverterat till andra religioner. (Andersson, 2008, s 125). År 1999 erhåller judar rätten som nationell minoritet i Sverige (Judiska centralrådet, 2014c).

Bilden av judar

I världens äldsta kristna texter finner Svartvik att judar anklagas för att ha dödat herren Jesus och för att förfölja kristna. Anklagelserna att ha dödat Jesus är inte unika och blir enligt Svartvik allt vanligare senare i historien. (Svartvik, 2006, s 30-31). Enligt den kristna läran skulle judendomen upphört att existera med Messias ankomst, genom att det gamla förbundet skulle ersatts med ett nytt mellan Gud och det kristna ”nya Israel”. Att judendomen fortsatte att existera och att Kristus inte accepterades som Messias av judarna kastade tvivel över Kristendomen. Bachner menar att en antijudisk teologi uppbyggd på att beskylla judarna för Kristi- och Gudsmord skapades just till syftet att förklara motsättningen att judendomen fortfarande existerade. Diskrimineringen av judar legitimerades och institutionaliserades från kyrkofäderna och framåt inom den kristna kyrkan. ”Judarna transformerades till något väsensfrämmande, till en symbol för ondska, hat och destruktion”. (Bachner, 2000, s 22). Martin Luther är inte minst viktig. Hans text *Om judar och deras lögn* från år 1543 finner Bachner utan tvekan vara ”en av den kristna litteraturens mest hätska antijudiska diatriber”. (Bachner, 2000, s 22). Den negativa bilden av judar blev en del av den kristna förkunnelsen och teologin och på så vis blev bilden även en del av hela den kristna-västerländska kulturen. Eftersom den negativa bilden av judar haft en mycket stor kulturell förankring har den också överlevt ”kristendomens försvagning och moderna världens framväxt”. (Bachner, 2006, s 147).

Under slutet av 1800-talet växte den moderna antisemitismen fram och nådde sin höjdpunkt under nazismen. Det religiösa inom judendomen tonades ner och istället lades fokus på negativa egenskaper som kom ifrån deras karaktär och ”ras”. Bachner lyfter Katz uttryck att det är ”den judebild som har ärvts från kristendomen som bestämde den sekulära uppfattningen om juden”. Att transformera juden till något abstrakt tror Bachner är en viktig förklaring till att antisemitismen har överlevt. ”Under medeltiden transformerades judarna till symboler för Antikrist, Djävulen eller pesten för att under modern tid rekonstrueras som symboler för kapitalism eller kommunism”. Och han finner att liknande konstruktioner anpassade till vår tid finns bland det samtida antijudiska tänkandet. (Bachner, 2006, s 147). Efter andra världskriget var det relativt sällsynt med antijudiska uttryck fram till att mönstret bröts mot slutet av 1960-talet. Framförallt kom det ifrån extremvänsterns antisionistiska opinionsbildning, det vill säga förnekelse av staten Israels rätt att existera. Med tiden kom även andra grupper och de antijudiska tanketraditionerna hade inte dött ut i Europa utan bara försvagats och mist sin legitimitet efter förintelsen. Men de historisk-kulturella rötterna var

djupa. När avståndet till andra världskriget ökat och andra faktorer tillkommit, som Israel, den judiska staten, och Israels konflikter med arabvärlden, så stimulerades antisemitismen enligt Bachner. Men ”Israels politik orsakar inte judefientlighet, men däremot kan Israels agerande och den kritik detta framkallar aktivera redan existerande negativa föreställningar och attityder till judar”. (Bachner, 2006, s 148). Bachner anser att den arabiska och islamska antisemitismen är den mest utvecklade och utbredda antisemitismen i dagens samhälle. Men även den säger han bygger på den ursprungliga europeiska föreställningen av judar. (Bachner, 2006, s 147). Bachner skriver att den svenska antisemitismen inte skiljer sig historiskt ifrån den generella europeisk-kristna idétraditionen. Den svenska antisemitismen ska förstås, enligt honom, som en gemensam europeisk historisk process som vars ”kärna består av en uppsättning av grundläggande föreställningar som återkommer i större delen av den kristna världen från medeltiden fram till 1900-talet, om än i nya skepnader och med nya rationaliseringar”. (Bachner, 2000, s 456).

Bachner finner att inom nyhetsjournalistiken och den opinionsbildande journalistiken finns det en rad antijudiska motiv som identifieras. Centralt sådant är att de myter som återfinns om en judisk makt över politik, medier och ekonomi. Dessa förbinds allt som oftast med föreställningar om ”judiska konspirationer liksom med stereotyper om slughet, manipulationer och nationell opålitlighet”. Konspirationerna kan enligt Bachner ofta komma in indirekt genom antydningar eller insinuationer. (Bachner, 2006, s 151) Han betonar att massmediernas möjlighet att förmedla stereotypa bilder av minoriteter och andra stigmatiserade kategorier inte får underskattas. Det ”bidrar till att sprida, befästa och legitimera fördomar”. Men det är enligt Bachner också viktigt att vara medveten ”om att medierna på olika sätt speglar föreställningar och åsiktsströmningar som existerar i ett samhälle eller en kultur vid en viss tidpunkt”. (Bachner, 2006, s 161).

Religion i media

Religionen har sedan radions och tv:ns början varit ett självskrivet inslag i såväl USA som i Sverige. Eftersom radion och tv:n tidigt blev statligt reglerade skulle också religionen vara del av dessa medier genom public service-perspektivet att medierna ska spegla samhället. (Linderman, 2006, s 269). Även om Linderman ser att religionen varit självskriven i radion och tv:n så ser Mellbourn att religion och religionsutövning inte innehar en framträdande plats inom nyhetsjournalistiken (Mellbourn, 1999, s 17). ”Religionsutövning innehåller sällan nyheter” (Mellbourn, 1999, s 15). Och religion blir bara relevant i

nyhetsjournalistiken när det engagerar ett större antal människor, vilket sällan sker på en sådan nivå att det får genomslagskraft i de rikstäckande massmedierna enligt Mellbourn (Mellbourn, 1999, s 17). Han finner att religion som nyhet de senare åren har fungerat som förklaringsfaktor till politiska och sociala händelser (Mellbourn, 1999, s 19). Vilket stämmer överens med Fromans bild av att religion ofta kopplas till våld och förtryck, framförallt i rapporter om religion i utlandet. Hon skriver att religion undantagslöst är förknippat med konflikt; så som konflikterna i Palestina och Iran eller terrorism som kan vara katolsk, judisk, hinduisk, muslimsk eller protestantisk. Eller för den delen förknippat med kollektiva självmord i mytiska sekter. Kort sagt finner Froman att religion i den svenska nyhetsrapporteringen alltför ofta är knuten till ”den person som efter bästa förmåga försöker ta livet av så många medmänniskor som möjligt”. De goda krafter som religionen kan inneha beskrivs mer sällan och det är sällsynt att kyrkans sociala arbete skildras. Eller att religionen som livsåskådning presenteras. (Froman, 1999, s 23-24).

Det nyvaknade intresset för andliga frågor som enligt Mellbourn kom under 1980- och 1990-talet fångades av medierna upp olika tidigt. Men han finner att medierna sedan mitten av 1990-talet fick ett ökat intresse för andlighet och religiositet i den allmänna journalistiken, även om det inte blev del av nyhetsjournalistiken. Men i relation till mediernas makt i samhället tror inte Mellbourn att medierna satt denna dagordning utan att medierna i detta fall har lyckats fånga upp den stämning som redan finns och förstärkt den. (Mellbourn, 1999, s 18).

Det postsekulära tillståndet

Sekulariseringen beskrivs enligt Sigurdson som att västerlandets en gång upplysta människor tog tillflykt till religionen, men genom upplysningen och dess hjältar började människan tänka själv utan religionernas påverkan. ”Detta ledde inte bara till medicinska och teknologiska framsteg utan också till personlig och politisk frihet och till tolerans. Religion kom att framstå som något förlegat. [...] Lyckligtvis skulle religionen försvinna ju mer samhället moderniserades”. Denna version av sekulariseringen har enligt Sigurdson på sistone förlorat sin självklarhet. Han menar på att religionen inte alls är på väg att försvinna, utan att det snarare ser ut att frodas av en modernisering av samhället. Likväl verkar forskningen inom bland annat media och politik tala om ”religionens återkomst” och om religionens ”nya synlighet”. Sigurdson skriver att det är ett faktum att ”det vi kallar religion har fått en större synlighet i media”, speciellt i de fall där politiska företeelser möter

religionen och offentligheten som förbud att bära huvudduk i skolorna i Frankrike. Han menar även på att religion tas på mer allvar av filosofer, historiker och sociologer, som inte längre förutsätter att religionen är på väg att försvinna. Det handlar inte om att religionen inte varit där, utan om att det skett en förändring kring uppfattningen av religionens betydelse. Att *The Economist* hösten 2007 publicerade ”en 18-sidig specialbilaga om relationen mellan religion och politik” ser Sigurdson som ett säkert tecken på religionens nya synlighet för såväl ekonomer som politiker. De hävdade i bilagan att religion skulle komma att spela stor roll för seklets politik. (Sigurdson, 2009, s 8-10).

Media och religionsundervisningen

Både Revell (2010) och von Brömssen (2012) finner att redan innan läraren undervisar om religion har eleverna redan format förutfattade meningar av religion genom medierna. Revells artikel handlar om islamundervisningen i den brittiska skolan. Hon skriver att eleverna kommer till skolan med redan formade åsikter om islam som är stereotypa, rasistiska eller via missinformerade källor från media. Men hon ser också att många studier tyder på att familjen är de som mest påverkar barnens uppfattning om omvärlden (Revell, 2010, s 207-208). Enkätundersökningen som von Brömssen presenterar visar på att ungdomar, 16 -24-åringar, främst möter religion och tro genom massmedier och undervisning i skolan. Hon finner att det således endast är ”i skolan som eleverna ges möjlighet att diskutera dessa frågor utifrån olika relevanta teoretiska perspektiv”. Hon anser att religionskunskapen därmed borde vara ”en av dessa viktiga och för eleverna betydelsefulla platser för att främja förmåga till inlevelse i och förståelse för andra människors livsvillkor och sätt att tänka, liksom för att analysera och förstå aktuella samhällsförändringar i ett religions- och livstolkande perspektiv”. (von Brömssen, 2012, s 155).

Revells lyfter i sin artikel att islams konstanta närvaro i medier och den ökade islamofobin i Storbritannien har lett till många tankar kring hur undervisningen av islam ska se ut. En grupp inriktar sig på att undervisningen ska lägga fokus på det vanliga livet som muslim för att motverka det sätt som islam skildras i media. Den andra ingången arbetar inte enbart för att belysa det ”vanliga inom islam” utan anser det också viktigt att arbeta med de förutfattade meningar som redan finns hos eleverna som en integrerad del av undervisningen. Revell använder sig av Berksons ”teaching to the crises”, det vill säga en undervisning som behandlar och bearbetar världshändelser i undervisningen. Hon tar även

upp Gearons tankar om att ifall undervisningen ignorerar, eller inte prioriterar, att lyfta fram hur islam skildras i media så skyddar inte det barnen från desinformation. Snarare leder detta till en tillåtelse för dessa attityder och uppfattningar. Att de exempelvis stereotypa eller rasistiska fördomarna förblir oemotsagda leder troligen snarare till förstärkning av dem och fördomarna inlemmas således i barnet. Gearon finner, enligt Revell, att undervisningen i religion och hur religionerna presenteras kan komma att ha politiska konsekvenser och att detta måste lyftas upp tydligt i läroplanen. (Revell, 2010, s 212-213).

Teori

Teoretiskt bygger denna studie på dagordningsteorin. Som ”en av de mest undersökta teorierna någonsin inom områdena masskommunikation och medieeffekter” (Strömbäck, 2006, s 12) går dagordningsteorin väl i hand med denna studie. Nedan presenteras dagordningsteorins två nivåer och även gestaltningsteorin som kan placeras under dagordningsteorins ramar.

Dagordningsteori

I introduktionen till *Makten över dagordningen* skriver Strömbäck att vi måste ”vara medveten om att det inte går att sätta likhetstecken mellan verkligheten som sådan och bilderna av verkligheten”. (Strömbäck, 2006, s 6). Föreställningarna som människor har av världen bestämmer därefter hur de i varje enskilt ögonblick kommer att handla. Redan år 1922 skrev Lippman att medier är människans viktigaste källa till en bild av verkligheten. (Strömbäck, 2006, s 6). Dagordningsteorin bygger på den tanken men formulerades första gången år 1972 av McCombs och Shaw i artikeln ”The Agenda-Setting Function of Mass Media” (Strömbäck, 2006, s 11). Enligt dagordningsteorin är vi enbart medvetna om en mycket liten del av det som händer och sker omkring oss och av detta uppmärksammar vi och funderar vi kring en liten del och en än mindre del anser vi vara viktiga frågor. (Strömbäck, 2009, s 102).

McCombs menar på att ”de flesta frågor och problem som fångar vår uppmärksamhet inte kan relateras till direkt personliga erfarenheter”. Medierna riktar, genom redaktörernas och nyhetschefernas urval, allmänhetens uppmärksamhet och på så vis påverkar deras uppfattning om vilka aktuella frågor som är viktigast. Förmågan ”att påverka hur olika frågor prioriteras på den allmänna dagordningen kallas för nyhetsmediernas

dagordningsfunktion”. Enligt McCombs använder sig allmänheten av medierna för att få ledtrådar till vilka frågor som är viktiga och för att därefter kunna organisera sina egna dagordningar. Frågorna som framhålls i nyhetsrapporteringarna blir efter hand de frågor som allmänheten anser vara viktiga, nyhetsrapporteringarna blir efter hand de frågor som allmänheten anser vara viktiga, nyhetsmediernas dagordning blir allmänhetens dagordning. (McCombs, 2006, s 23-24). ”Mediernas dagordningsfunktion handlar om att medierna organiserar våra upplevelser av verkligheten”, medan mediernas dagordningsmakt handlar ”om deras inflytande över vilka frågor som människor tycker är viktiga”. (Strömbäck, 2009, s 103). Men mediernas inflytande över dagordningen är enligt McCombs oftast ”ett oavsiktligt sidoresultat av kravet på att fokusera på ett fåtal ämnen i nyheterna varje dag”. Alla nyhetsmedier, till och med webbplatserna, har ett begränsat utrymme och kan därmed enbart ta in en bråkdel av alla nyheter som rapporteras in. Det leder till att de enbart kan fokusera på en handfull mängd frågor, vilket i sin tur ger publiken ett tydligt budskap om vilka frågor som är viktigast i stunden. (McCombs, 2006, s 44). Likväl som att allmänheten sannolikt inte kommer tycka att en fråga som medierna inte rapporterar är viktig. (Strömbäck, 2006, s 11).

Dagordningsteorin har under det senaste decenniet kompletterats av en andra nivå, där teorin har utvecklats från *vad* till *hur*. (Strömbäck, 2006, s 11). I och med denna utveckling finns därmed en tydlig skillnad mellan de två olika nivåerna. ”Dagordningsteorins första nivå handlar om vad medierna uppmärksammar och vad medborgarna anser är viktiga frågor, medan dagordningsteorins andra nivå handlar om hur medierna beskriver olika objekt och hur dessa objekt uppfattas av medborgarna” (Strömbäck, 2009, s112). Det vill säga ”hur människor uppfattar de olika frågor, personer eller situationer som medierna rapporterar om” (Strömbäck, 2006, s 11). Andra nivån intresserar sig för vilka aspekter av objektet som mediernas dagordning framhäver och sedan ”hur det påverkar hur människor tänker om objektet”. Enligt forskning på området har andra nivån, likt första nivån, möjlighet att utöva avsevärd makt. Det leder till att medierna kan utöva makt över såväl dagordningen som över människors tankar om dagordningen. En makt som medierna innehar oavsett om de vill eller ej. Inte nödvändigtvis följt av någon strävan av att påverka, utan följt av människors behov av information, vägledning och mediernas begränsade utrymme. (Strömbäck, 2009, s 112-114). I de fall allmänhetens orienteringsbehov är stort är sannolikheten desto större att allmänheten följer massmediernas dagordning. (McCombs, 2006, s 84). De attribut som journalisten ser framför sig när de talar och tänker om ett specifikt objekt blir sedan även de

attribut delar av allmänheten kommer tänka på i samband med objektet. Andra nivån av dagordningsteorin handlar således om förståelse. Medierna talar inte bara om ”vad vi ska tänka på utan även hur vi ska tänka om vissa saker”. (McCombs, 2006, s 99-100). Lippman introducerade enligt McCombs idén om en pseudoomgivning; vilket är en bild av verkligheten som enbart finns i vårt medvetande, den är ofullständig och ofta felaktig i relation till verkligheten. Vårt beteende i verkligheten är som ett svar emot vår pseudoomgivning snarare än emot verkligheten. Lippmans tankar stöds numera av årtionden av samhällsvetenskaplig forskning om massmediernas dagordningsmakt. (McCombs, 2006, s 45).

För att tydligare kunna förklara medieeffekterna genom att framhäva statusen hos vissa attribut i ett innehåll kan det som kallas gestaltning och dagordningens andra nivå slås samman. Gestaltning handlar ”om att särskilda attribut väljs ut och betonas på mediernas dagordning när det talas om ett visst objekt”. (McCombs, 2006, s 118). Gestaltning har tre olika skepnader; varav den första handlar om hur människors uppfattningar av verkligheten påverkas av mediernas gestaltning av den. Den andra handlar om att mediernas val av att gestalta verkligheten på ett specifikt sätt framför ett annat, ”reproducerar och sprider olika maktcentras och ideologiers sätt att betrakta verkligheten”. Den tredje skepnaden handlar om ”mediernas innehåll och vad det egentligen representerar”. (Strömbäck, 2009, s 119). Gestaltningsteorin menar på att det inte alltid finns en relation mellan verkligheten och den (re)konstruktion eller gestaltning av verkligheten som medier målar upp, och det går därmed aldrig att sätta ett likhetstecken mellan dessa. Tanken kring gestaltning är att det är ”uttryck för specifika sätt att medvetet eller omedvetet organisera information, och gestaltningar formas genom val av ord, fakta, perspektiv, källor och betoningar”. Enligt gestaltningsteorin är all kommunikation gestaltande. (Strömbäck, 2009, s 120-121). McCombs skriver ”att gestaltningar organiserar tankar och skapar ett integrerat mönster som är betydligt mer än summan av delarna, utgör själva grunden för deras karaktär som gestaltningar”. (McCombs, 2006, s 119-120).

Gestaltningar har beskrivits som ’tolkningsscheman’. Dagordningsmakt över attribut fokuserar på mediernas förmåga att påverka vårt sätt att göra oss en bild av objekt.

Gestaltningar uppmärksammar oss på dessa bilders dominerande perspektiv, som inte bara pekar på vad som är relevant och irrelevant, utan även aktivt ser till att ”en viss problemdefinition, orsakstolkning, moralisk utvärdering och/eller rekommendation till hantering främjas för det ämne som beskrivs”. (McCombs, 2006, s 120)

Vid placering av gestaltningsteori inom dagordningsteorins ramar finner McCombs att konsekvenserna och den makt som dagordningsteorin innehar gällande organisationen och strukturen av allmänhetens tankar blir tydligt märkbar. (McCombs, 2006, s 120).

Forskningsdesign och metod

Østbye et al finner att ”det är genom texterna som medierna utövar sin makt, påverkar attityder, förmedlar kunskap och ger underhållning och glädje av många slag”. Hänvisat till medieforskaren Silverstone anses det rimligt att börja med texterna och deras påståenden vid önskan om att förstå hur medierna fungerar, vad de erbjuder och hur de gör det. Vid analys av medietexters innehåll går det att använda såväl en kvantitativ som kvalitativ textanalys (Østbye et al, 2004, s 64), jag använder mig av båda. Studien är en beskrivande studie på så vis att den kommer beskriva hur judar och judendom skildras i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, men även jämförande eftersom den kommer att jämföra de olika tidningarnas skildring av judar och judendom. Jag finner att en kvalitativ textanalys med inslag av kvantitativ textanalys är att föredra för att på bästa sätt svara emot syfte och frågeställning eftersom jag då både kan uttala mig om vad artiklarna handlar om och i vilken frekvens artiklarna förekommer. Valet av en metodisk triangulering, det vill säga att jag använder mig av fler metoder än en, kan kompensera för de svagheter som en specifik metod kan ha (Østbye et al, 2004, s 122). Nedan följer en beskriva vad metoderna innebär och hur mitt arbete har sett ut i mötet med det empiriska materialet. Jag kommer även beskriva mina tankar om det strategiska urvalet gällande det empiriska materialet.

Kvalitativ textanalys

Esaiasson menar att det viktigaste skälet till att använda sig av den kvalitativa textanalysen är dess möjligheter att fånga helheten och det centrala i texten. (Esaiasson et al, 2012, s 210). Studien analytiska intresse för texten är innehållsmässigt eftersom jag intresserar mig av hur texten, artiklarna, skildrar judar och judendom. Den allmänna utgångspunkt för textanalysen är ett intresse för att vilja veta hur Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet skildrar objektet, det vill säga judar och judendom, och på så vis även kunna säga någonting om hur dagordningen ser ut kring objektet. Viljan anses av Østbye et al. vara av stor vikt vid en kvalitativ textanalys. Detta eftersom den kvalitativa textanalysen påverkas av min möjlighet att ställa bra frågor till texten. Det kan liknas vid en dialog där jag som analytiker ställer frågor till texten som jag sedan besvarar med texten som underlag. (Østbye et al,

2004, s 70-71). Min vilja är som ovan nämnt mitt intresse i att vilja se hur skildringen kring judar och judendom ser ut. Med hjälp av redskapen kommer jag sedan att gå in och analysera artiklarna och därigenom komma fram till hur dagordningen ser ut för objektet.

Jag har gjort en, vad Esaiasson et al. kallar, systematiserande textanalys eftersom jag klassificerar innehållet i de artiklar jag läst, det vill säga jag placerar ”tankeinnehållet under lämpliga sammanfattande rubriker”. Som analytiskt verktyg går det att använda sig av idealtyper eller klassindelning. (Esaiasson et al, 2012, s 211) Jag påbörjade min beskrivande studie med att konstruera ett analysverktyg, detta för att på bästa möjliga sätt fånga in väsentliga aspekterna kring skildringen av judar och judendom. I och med att jag kategoriserar artiklarna gör jag en klassindelning. Det är ett tekniska kraven på ett analyschema att jag operationaliserar det på ett rimligt sätt. Det är därför viktigt att jag gjort ett noggrant arbete kring vilka grunder de olika kategorierna står på och att dessa förblivit enhetliga under hela min analys. (Esaiasson et al, 2012, s 137-138).

Innan jag påbörjade min bearbetning av artiklarna hade jag enbart en mall för kategoriseringen klar. Utgångspunkten för denna mall kommer ifrån en tidigare undersökning kring kyrkovalet, *Kyrkan mellan politik och religion*, gjord av SOM-institutet, Samhälle Opinion Massmedia, vid Göteborgs universitet. Indelningen som användes där var fyrdelad: religion och tro, politik, kyrkans ”inre verksamhet” och kyrkans ”yttre verksamhet”. (Strid, 2007, s 139-141). Med hjälp av SOM-institutets kategorier påbörjades den översiktliga genomgång av artiklarna för att kunna se vad artiklarna skulle kunna komma att handla om. Med SOM-institutet som bakgrund utformade jag därefter fem olika kategorier som därefter fick vara grund för den fortsatta ingående läsningen av artiklarna. Jag försökte noggrant operationalisera kategoriseringarna. Med hjälp av den översiktliga läsningen av 70 artiklar ifrån mitt urval lyckades jag arbeta fram en tydlig operationalisering av kategorierna. Min arbetsgång var efter operationalisering sådan att jag läste var och en av artiklar som därefter placerades under den kategori jag anser var mest passande. Om ifall artikeln berör mer än en kategori har jag gjort en uppskattning kring vilken kategori som jag anser att artikeln huvudsakligen hör hemma inom. Efter jag placerat artiklarna inom kategorierna har jag skrivit en kort sammanfattning av artikeln. Vid presentationen av resultatet av analysen har jag inte alltid hänvisat till alla artiklar som enligt mig haft liknande utgångspunkt, i dessa fall har jag i valt att enbart hänvisa till en artikel som ett exempel för flera.

De valda artiklarna är klassificerade utifrån fem olika kategorier: *politik*, *antisemitism*, *historia*, *kultur* och *dödsruna*. Kategorierna har jag valt att operationalisera likt nedan: *Politik* – kategorin innefattar artiklar som exempelvis är rörande staters angelägenheter, politiska kommentarer och politikernas uttalanden. De artiklar som handlar om Israel och Palestina som stater hamnar under denna kategori.

Antisemitism – ”antisemitism är ett samlande begrepp för hat och fientlighet mot judar” (Forum för levande historia, 2014). Under kategorin hamnar därmed artiklar som handlar om hat och fientlighet mot judar.

Historia – här hamnar de artiklar som har en historisk inriktning, det vill säga artiklar som handlar om historiska händelser och personer.

Kultur – kategorin bygger på Sigurdsons sammanslagning av kulturbegreppet som både det konstnärliga och intellektuella verken, men också kultur som ett meningsskapande systemet som inbegriper såväl känslor, vanor, värderingar som politiska och religiösa institutioner (Sigurdson, 2014, s 29). Här kan därmed både artiklar rörande litteratur hamna såväl som artiklar kring judiska kulturella seder.

Dödsruna – under kategorin finns dödsrunor/nekrologer, det vill säga de korta levnadsteckningar som publicerats kring en nyss avliden person.

Strategiskt urval

Jag har valt att förlägga min studie kring tidsperioden 1 juli – 31 augusti 2014. Från tidsperioden har jag läst tryckta artiklar från Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Valet av perioden kommer utifrån att jag genom sökning funnit att augusti var den månad under år 2014 (januari-september) som det skrevs flest artiklar med mina sökord. Jag valde att ha två sammanhängande månader att undersöka, då det publicerades fler artiklar i juli månad än september föll valet på juli, som även är den månad som har tredje flest artiklar för år 2014. Till antalet var det totalt 194 artiklar; varav 112 artiklar publicerats i Dagens Nyheter och 82 artiklar publicerats i Svenska Dagbladet. Artiklarna är publicerade i tryckta tidningen och för att få en likvärdig sökning för båda tidningarna har jag använt Mediearkivet. Jag har på Mediearkivet använt mig av sökorden ”jude*”, ”judar*” och ”judisk*” eftersom intresset för min analys är skildring av judar och judendom. Artiklarna var fler än ovan nämnda till en början då mina sökord även gjorde att jag fick utslag på exempelvis skådespelaren Jude Law och på ordet ”bjuder”. Dessa valde jag därmed att utesluta ifrån studien då de inte har med undersökningen av skildring av judar och judendom att göra.

Valet att använda Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet kommer ifrån att det är, enligt Mediearkivets sökning, de dagstidningar som skriver mest om judar och judendom med hjälp av mina sökord. Göteborgsposten publicerade exempelvis enbart 54 artiklar med sökorden i jämförelse med Dagens Nyheter 126 artiklar och Svenska Dagbladets 82 artiklar. Som de svenska tidningar som publicerar flest artiklar berörande judar och judendom skulle Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet kunna antas inneha det som dagordningsteorin kallar en intermedial dagordningsmakt. Det vill säga att de rörande judar och judendom kan uppfattas ha mer trovärdighet och på så vis har större möjlighet till makt över allmänhetens dagordning kring judar och judendom. Denna intermediala dagordningsmakt kan leda till makt över andra mediers dagordning kring ämnet. Del i urval av tidningar var också att de inte skulle vara samma politiska ingång på ledarsidorna. Dagens Nyheter är oberoende liberal (Dagens Nyheter, 2015) medan Svenska Dagbladet är oberoende moderat (Svenska Dagbladet, 2015). Vidare finner Strömbäck att textbaserade medier generellt har större dagordningsmakt, något som förklaras i dess karaktär. Eftersom textbaserade medier kräver mer ansträngning än till exempel tv-tittande påverkar det läsaren mer och läsaren kommer ihåg mer utav innehållet. (Strömbäck, 2009, s 109). Sett till att denna studies resultat relateras till hur elever kan komma att påverkas av skildringen av judar och judendomen i medier finns anledning att fundera på om jag istället skulle använt mig av andra medier, såsom Aftonbladets nätupplaga och Metros tryckta tidning. Dessa två nyhetsmedier är de jag främst sett att elever jag mött under praktik på olika gymnasieskolor använt sig av. Men då det finns anledning att se Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet som innehavare av den intermediala dagordningsmakten är det också de som sätter dagordningen för Aftonbladet såväl som Metro.

Kvantitativ textanalys

Som tidigare nämnts har denna studie även inslag av kvantitativ textanalys. En kvantitativ textanalys ska, enligt Østbye et al, vara systematisk på så vis att de regler jag satt upp för kategoriseringen ska vara generella och tillämpbara på allt material. Han menar på att den kvantitativa textanalysen ska vara objektiv i meningen att mitt eget inflytande ska vara så litet som möjligt, vilket självklart även är av stor vikt i den kvalitativa textanalysen.

Objektiviteten är väl sammankopplad med målet om intersubjektivitet; att en annan forskare ska kunna gå igenom samma material med samma resultat som jag. Den kvantitativa textanalysen ska vara kvantitativ på så vis att den strävar efter att siffermässigt beskriva

materialet som studeras. (Østbye et al, 2004, s 213-214). De tre ovanstående delarna av en kvantitativ textanalys finner jag vara väl förenliga med min studie. Den kvantitativa innehållsanalysen anser Esaiasson et al vara ett användbart verktyg vid viljan att se hur frekvent någonting förekommer. Mekaniskt räknande är en av kvantitativa textanalysens fördelar och också av stor vikt för min studie av förekomsten av en viss skildring av judar och judendom. Men för att kunna räkna någonting måste de innehållsliga enheterna tolkas för att placeras i rätt kategori. (Esaiasson et al, 2012, s 197-198). Likt den kvalitativa textanalysen måste det finnas tolkningsregler för hur texterna ska klassificeras för att kunna genomföra en kvantitativ textanalys (Esaiasson et al, 2012, s 206). Jag använder mig i detta fall av samma tolkningsregler och samma kategoriseringar som tidigare beskrivit för min kvalitativa textanalys. Mål för min kvantitativa textanalys är att kunna uttala mig kring frekvensen av artiklar inom de olika kategorierna. Med en kombination av en kvalitativ och kvantitativ textanalys möjliggör att inte enbart beskriva hur Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet skildrar judar och judendom utan också belägga vilket frekvens de olika skildringarna av judar och judendom har i de aktuella tidningarna, och den eventuella dagordningen.

Validitet och reliabilitet

Validitet är ett mycket omfattande begrepp och det är svårt att ”ge en exakt och täckande definition”, men i stora drag betyder det att ”man mäter det man avser att mäta” (Østbye et al, 2004, s 40), vilket hör samman med begreppet resultatvaliditet. För att nå en god resultatvaliditet krävs både en god begreppsvaliditet och reliabilitet. Begreppsvaliditeten kopplas till hur väl överensstämmelsen är mellan de teoretiska definitionerna och de operationella indikationerna och till frånvaron av systematiska fel. (Esaiasson et al, 2012, s 57). Genom de valda kategorier kan jag beskriva hur Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet skildrar judar och judendom, och på så vis kan jag uttala mig om hur dagordningen kan tänkas se ut kring objektet. Det är därmed viktigt att jag tydligt formulerar vad var kategori innebär för att för att på bästa sätt veta vilka artiklar som hör samman med vilken kategori. Det är viktigt att jag har kategorier som kan innefatta alla de olika ämnen och skildringar av judar och judendom som kan finnas i artiklarna, men också att jag tydligt sammanställer vad kategorin innebär och vilka utgångspunkter jag har för vilka artiklar som ska hamna där. Reliabilitet definieras av Østbye et al som tillförlitlighet gällande ”kvaliteten i insamling, bearbetning och analys av data” (Østbye et al, 2004, s 40). Enligt Esaiasson et al uppkommer brister i reliabiliteten i första hand under insamling och bearbetning av

empiriska data. I mitt fall handlar det om att jag samlat in och läst alla artiklar som jag syftat till att läsa. Att jag därefter har bearbetat dem med en sådan noggrannhet som krävs för att kunna placera dem inom rätt kategori och för att därefter kunna beskriva vad artiklarna handlar om. Det räcker därmed inte att ha ”ett fullgott mätinstrument som på ett systematiskt sätt kan användas för att undersöka det vi undersöker (god begreppsvaliditet) Vi måste också vara så noggranna vi bara kan vid användning av vårt mätinstrument (hög reliabilitet).” (Esaiasson et al, 2012, s 63).

Men har denna studie då en god resultatvaliditet? Mäter den det den avser att mäta? Jag anser att begreppsvaliditet är god. Jag gör detta eftersom jag anser att jag preciserat mina kategorier väl och jag finner att jag tydligt definierat var jag ska placera artiklarna, vilket i slutändan möjliggör slutsatsdragningar kring hur judar och judendom skildras i Dagens Nyheter och Svenska dagbladet. Jag kan se att det skulle kunna finnas brister i min reliabilitet. Analysen är gjord efter mina egna antaganden kring vad artiklarna handlar om och efter det har jag placerat artiklarna i kategorier och dragit slutsatser. Vid ett tillfälle där någon annan skulle göra om min analys skulle de eventuellt anse att någon eller några artiklar borde placerats under en annan kategori. Men, Esaiasson et al., finner att ”bristande begreppsvaliditet är ett betydligt allvarigare problem än bristande reliabilitet”, eftersom det antas att den typen av över- och underskattningar i längden tar ut varandra. (Esaiasson et al, 2012, s 64). Relateras dessa eventuella felplaceringar i relation till antalet artiklar tror jag att de skulle komma att ha mycket liten påverkan på resultatet i sin helhet. Därmed finner jag att min resultatvaliditet är god och i god överrensstämmelse med syfte och frågeställning.

Forskning bör enligt Esaiasson et al. inte uttala sig om ”enskildheter utan söka efter mönster, regelbundenhet och återkommande samband” (Esaiasson et al, 2012, s 27). Min studie är preciserad till en viss period och i en period av oroligheter i Israel och Palestina, vilket skulle kunna ifrågasätta mina möjligheter att generalisera kring skildringen av judar och judendom i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Studie har funnit generella mönster och dessa generella mönster anser jag eventuellt kan ge möjlighet till generalisering kring Dagens Nyheter och Svenska Dagbladets skildring av judar och judendom och kanske även mediernas dagordning i sin helhet. Vid tillfälle då konflikten inte är lika orolig i Israel och Palestina skulle eventuellt kategorierna kunna vara lite annorlunda fördelade men jag tror ändå att de slutsatser jag drar gällande hur skildringen ser ut av judar och judendom skulle

vara den samma. Jag hoppas att mina resultat kan komma till användning vid framtida liknande studier för att då möjliggöra en vidare generalisering kring ämnet.

Resultat och analys

Nedan presenterar jag resultatet av min kvalitativa och kvantitativa textanalys. Var kategoris resultat kommer att presenteras var för sig. Jag kommer sedan göra en övergripande sammanfattning av mina generella resultat av analysen för att koppla dessa till tankar kring teorier jag ovan nämnt. Analysen är baserad på artiklar publicerade i tryckta Dagens Nyheter (DN) och Svenska Dagbladet (SvD) under perioden 1 juli – 31 augusti 2014. Sammanlagt har analysen gjorts på 194 artiklar, varav 112 artiklar från DN och 82 artiklar från SvD.

Politik

Politik är den största kategorin med totalt 64 artiklar; 40 från DN och 24 från SvD. Av dessa berör en majoritet av artiklarna den pågående konflikten i Gaza, 33 artiklar från DN och 17 artiklar från SvD. Mest frekvent förekommande är artiklarna som tar upp de judiska extremister som mördade en 16-årig pojke som beskrivs som en av de utlösande faktorerna för uppblåsningen av konflikten i Gaza under sommaren (Strandberg & Thurfjell, 2014-07-07). I de följande artiklarna som berör konflikten möter DN:s utsände bland annat den mördade pojkens familj (Shachar, 2014-07-16) och artiklarna beskriver att judar och araber demonstrerar med budskapet att de vägrar att vara varandras fiender i Tel Aviv (Björklund, 2014-07-20).

DN har publicerat en rad debattartiklar om konflikten. Israel kritiseras bland annat i en artikel av Levy för att ha omtolkat att den israeliska regeringen avsatt för judar till att judar i Israel får göra det som är förbjudet för andra (Levy, 2014-07-10). Ramberg finner att Israels agerande inte är förenligt med internationell rätt och hon menar på att kritiska synpunkter på Israeliska regeringens agerande ofta leder till att ”kritikern blir uthängs som antisemit” (Ramberg, 2014-07-25). I DN:s ledare nämns att Turkiets premiärminister har uttryckt att Israels agerande i Gaza går att jämföra med Hitlers utrotning av judar. (DN Ledare, 2014-08-10). Det förekommer fler artiklar med kritik emot Israel än kritik riktad emot Hamas, men Hamas blir också anklagade för att vara problemet i konflikten och att Hamas idépolitiska rötter skulle ligga i en naziinspirerad islamism. Att Hamas skulle sträva ”efter en etisk och religiös rensning av religionen”. Att alla judar ska utrotas, men att även alla

andra som inte delar Hamas utopi sedan också utrotas. (Öfverberg, 2014-07-15). Artiklar från båda tidningarna lyfter historien bakom Israels grundande, specifikt en artikel menar på att palestinierna förlorade sina hem vid det judiska landets grundande på grund av den europeiska judeförjöljelsen, ett brott som palestinierna inte kan anses vara skyldiga till (Wernhoff, 2014-08-07). Enligt Neuman finner den israeliska författaren och politikern Avraham Burg att allt är förintelsens fel. ”Som han ser det har massmorden gjort judarna, och israelerna, mindre empatiska, mer själviska och framför allt helt upptagna av att vara offer. Judarna säger inte ’detta får inte hända’, konstaterar han, utan säger ’detta får inte hända oss igen’.” (Neuman, 2014-07-22). Både i DN och SvD är artiklarna kring konflikten inriktade på specifika reportage kring aktuella händelser eller möten med människor, i stort är dessa mycket översiktliga och utan ställningstaganden. De tydliga ställningstaganden som ges, likt ovan, är debattinlägg eller krönikor.

Bland de artiklar inom politik som inte berör konflikten i Gaza finns en artikel om situationen i Ukraina. Där nämns judar som en av flera nationaliteter i Ukraina (Winiarski, 2014-08-03). Även SvD skriver om judar som ett folk som likt många andra folk som syrianer, perser och romer var en del av 1900-talets Irak (Lund, 2014-08-28). Judar kommer även upp i en helt annan artikel i denna kategori. Soran Ismail har mött en man från Svenskarnas parti som menar på att alla har läst om att sex miljoner judar mördades av Hitler, men för det kan han inte säga att det är sant. Det enda han kan säga är att han läst det. (Svanell, 2014-08-10). Inom samma tema så lyfter Hagerman att Sverigedemokraterna under början av 1990-talet sponsrades av Le Pen som är ”känd för sina rasistiska uttalanden om judar och muslimer och för att kalla förintelsen för en ’detalj’ i andra världskrigets historia” (Hagerman, 2014-08-15). En av artiklarna publicerade i SvD skriver om att Putins personliga sändebud Sergej Markov uttryckt att Europa idag ser på ”ryssar på samma sätt som man förr i tiden såg på judar” och att han sagt att ”antisemitismen startade andra världskriget, russofobin kan starta ett tredje” (Arpi, 2014-07-14). Mellgren skriver i SvD om att tre politiker har fått hoppa av sina uppdrag efter kommentarer i sociala medier som haft ”antisemitiska inslag” (Röstlund, 2014-08-13). Likt nedan, under antisemitism, finns under denna kategori flera artiklar som menar på att hatet mot judar ökar (Ekström & Nyman, 2014-08-03). I en artikel står det att en av de viktiga ideologerna som inspirerat Islamska staten (IS) är Qutb som menat på att judar ”hittat på ämnen som historia, filosofi och sociologi i syfte att demoralisera världen samtidigt som de globalt kontrollerar all medicin och kaffeförsäljning” (Göndör, 2014-08-27).

Som ovan nämnt är majoriteten av artiklarna i kategorin politik i relation till konflikten i Gaza, hela 78 procent av artiklarna. De är olika i sin omfattning och sin vinkling men i majoriteten är artiklarna enligt mig utan ställningstagande, bortsett de debattinlägg och krönikor som publicerats. Judefientlighet är i denna kategori ett återkommande segment och enligt mig uppkommer kommentarer kring judefientlighet i 18 av artiklarna och därtill relatera nio artiklar till andra världskriget.

Antisemitism

Från urval av artiklar är 20 av DN:s artiklar placerade under kategorin antisemitism, och 18 artiklar från SvD. Majoriteten av artiklarna i denna kategori, 23 av totalt 38 artiklar, handlar på ett eller annat vis om den pågående konflikten i Gaza och hur denna konflikt har lett till ökad oro för judar i Europa och Sverige. Artiklarna lyfter bland annat att två av tre svenska judar menar på att deras säkerhet påverkas av konflikten och i flera artiklar tas det upp att det är skrämmande att svenska judar hålls ansvariga för Israels agerande (Helmerson, 2014-07-12). En artikel handlar om Stefan Löfvens Facebook-inlägg och dess efterspel. Han skrev att båda parterna i Gazakonflikten har ansvar för att få stopp på stridigheterna. Inlägget fick därefter så pass många kommentarer på Facebook som tolkades som antisemitiska att inlägget plockades bort och kommentarerna polisanmäldes (Kugelberg, 2014-07-18), vilket ledde till debatt i DN. Med avstamp i Löfvens tidigare Facebook-inlägg frågar Jakubowski var protesterna emot Hamas hörs. För de som kritiserar Israel tiger ”när Hamas dag efter dag i månader beskjuter israeliska städer och byar”. Jakubowski finner att gränsen mellan argumentet ”man måste kunna kritisera Israel” och antisemitiska beskyllningar är liten. Han anser att den nuvarande situationen med exempelvis misshandel av judar runt om i Europa visar på att vägen mellan ord och handling inte är lång. (Jakubowski, 2014-07-23). Artiklarna är tydliga med att människor med judisk bakgrund inte ska hållas ansvariga och utsättas för hat för vad Israel gör mot Gaza. Zavall menar att ”judehatet växer, för att det är det bekvämaste av hat, det lataste uttrycket för engagemang, den enklaste vägen att känna sig rättfärdig”. (Zavall, 2014-08-06). I relation till detta lyfter Poellinger upp att Sverige granskas av FN:s rasdiskrimineringskommitté eftersom rasistiska organisationer inte är förbjudna i Sverige (Poellinger, 2014-08-30). Den rädslan som judar känner för att gå till synagogan och bära kippa har lett till att regeringen satsar två miljoner för att öka säkerheten för judiska församlingar (TT, 2014-08-08).

Både DN och SvD publicerar artiklar om den ökade terrorberedskapen i Norge på grund av det hot som kommit ifrån en syrisk terrorgrupp. I sällskap av slottet, stortinget och rådhuset i Oslo har judiska museet i Oslo och Trondheim stängts av säkerhetsskäl (Lindahl, 2014-07-26). Två artiklar i DN och en i SvD uppger att svenska artister gett uttryck för att ”judar styr världens ekonomi och medier”, och Jacques Mattar från hiphopgruppen Labyrint har lagt ut en Instagram-bild med texten att högt uppsatta sionister styr Islamska staten (IS) (Svahn, 2014-08-08). DN har i två artiklar uttryckt att hatbrott måste markeras starkare, och exemplifierar med antisemitiska hatbrott där domstolsutslaget inte blev hatbrott trots att artikelförfattaren anser det som ett mycket tydligt sådant (Helmerson, 2014-07-08).

Gemensamt för alla artiklar utom tre i kategori antisemitism är att artiklarna visar på en rädsla för hot och påhopp hos judar i Europa. Mer än hälften av artiklarna är relaterade till den pågående konflikten i Gaza och hoten tycks också i stor utsträckning enligt artiklarna uppkomma på grund av Israels agerande.

Historia

Inom kategorin historia har SvD fler artiklar än DN, elva respektive tio artiklar. Majoriteten av DN:s artiklar, åtta av artiklar, berör på ett eller annat sätt andra världskriget. I dessa sammanhang kommer judar upp genom exempelvis räddningsaktioner (Mortensen, 2014-07-18). En artikel skriver om romernas historia och att förföljelserna av romer hamnat i glömska i relation till den utrotning av judar som pågick under samma period (Kugelberg, 2014-08-03). Åsbrink lyfter i sin artikel att andra världskriget, som världens dödligaste krig, inte är så långt tillbaka i historien. Hon åskådliggör detta med att ”judiska gravplatser över hela Europa är övervuxna, grönskande och förvildade, av det enda skäl att de människor som skulle skött om gravarna och krattat gångarna har mördats” under kriget. (Åsbrink, 2014-08-30). Två artiklar är inriktade på direkta personer; Hitler och en av hans främsta ”hangarounds” (artikelförfattarens uttryck) Unity Mitford. Jude nämns i artikeln om Mitford genom hennes angelägenhet att förmedla sitt tydliga judehat (Strage, 2014-08-08). Artikeln om Hitler handlar om honom under första världskriget och beskriver några vändpunkter i hans liv, i detta sammanhang nämns att han fått en utmärkelse av en judisk officer för sina insatser under första världskriget, vilket av nazisterna ansågs ytterst pinsamt (Lewenhagen, 2014-07-13).

I DN beskrivs mordet på Dreyfus som tydligt tecken på det franska samhällets antisemitism (Gustavsson, 2014-07-31) och i ett porträtt av Selma Lagerlöf påvisas att hennes underteckning på ”uppror för judarna i Tyskland” år 1933 utestängde henne från hennes största utlandsmarknad, Tyskland (Mortensen, 2014-07-25). Dessa två artiklar går i linje med de fyra artiklar i SvD som berör antisemitism och judar på flykt. Exempelvis handlar en artikel om George Sand, den kvinnliga ”kulturkändisen som utmanade normerna för kvinnligt beteende i 1800-talets Frankrike”, om hur hon tydligt visade ”uttryck för tidens antisemitism” när hon menade på att världen är i judarnas händer och att judar inte borde göras affärer med. (Kåreland, 2014-08-18). I två artiklar från SvD och en från DN omnämns judar enbart genom att någon är judisk utan att vidare kommentera kring deras judiska bakgrund. Ett exempel är den artikeln som nämner Kafkas judiska härkomst som anledning till att han troligen inte fick en högre position i sitt arbete (Englund, 2014-08-06). SvD har en betydligt mycket mindre frekvens av artiklar, fyra, rörande andra världskriget. Tyska judar blir exempel på hur olika folkgrupper, tyskar och judar, har levt sida vid sida under en lång period men som under onda omständigheter kan börja slå ihjäl varandra (Andersson, 2014-08-15). I kategorins övriga artiklar skrivs om relationen mellan judar och de berörda i artiklarna, till exempel ”att Chaplin kände samhörighet med det judiska folket” (Andersson, 2014-08-16) men också om hur den franska premiärministern Laval samarbetade med Hitler med uppgiften att ”befria Frankrike från oönskade utlänningar, oftast judiska flyktingar, som blivit franska medborgare” (Alcalá, 2014-08-25). Mer än hälften av de publicerade artiklarna inom denna kategori är kopplade till andra världskriget och sex artiklar, det vill säga 28 procent av artiklarna är relaterade till antisemitism.

Kultur

Under kategorin kultur har 41 artiklar från det totala urvalet placerats. Av dessa har DN publicerat 20 och SvD 21 artiklar. En artikel finns i mycket lik utformning hos både DN och SvD. Det är en artikel kring att klädföretaget Zara har återkallat en tröja på grund av att den till utseendet påminner om ”de kläder som judarna tvingades bära i nazisternas koncentrationsläger” (TT, 2014-12-04 & Delin, 2014-08-28). SvD har ytterligare en artikel som vidrör andra världskriget genom att nämna den minnesplats som finns i Berlin som påminnelse av judeutrotningen (Andersson, 2014-07-20). DN har två artiklar i relation till andra världskriget; en artikel om en skulptur som hedrar Raoul Wallenbergs arbete för judar i Budapest (Norström, 2014-07-01) och ytterligare en artikel om konstnären Emil Nolde. Ny forskning har visat på Noldes antisemitism och hur han bland annat angav konkurrenter som

var judar (Rubin, 2014-08-28). Både DN och SvD nämner musikfester där Sveriges fem minoriteter uppmärksammas, däribland judar (Strömdahl, 2014-08-09). Resterande tre artiklar i SvD omnämner jude genom att någon är jude eller judiska muséet som i en vägbeskrivning av en annan plats (Poellinger, 2014-07-27). I två artiklar publicerade av DN nämns jude utan vidare kommentar, som att det finns en målning av en svartmuskig jude (Wiman, 2014-07-06). I en artikel beskriver Ribbing hur vissa kulturer har etablerade seder kring hantering av sörjande av en anhörig, där nämns och beskrivs judisk sed och kort även afrikansk sed (Ribbing, 2014-08-29). I en liknande artikel från en frågespalt beskrivs den judiska traditionen av att lägga en sten på graven (Gyllenberg, 2014-08-29). Resterande artiklar handlar om en samlingslokal i Berlin som ska finnas för muslimer, kristna och judar, där alla ska kunna hålla gudstjänst (Lewenhagen, 2014-07-05) och en artikel diskuterar att vi definierar oss genom motsatser. Judar uppkommer i artikel genom att artikelförfattaren presenterar motsatstanken med hjälp av Jean-Paul Sartres tanke om att ”judendom definierar sig först i opposition mot det antisemitiska, och i andra hand genom staten Israel”. (Ahlström, 2014-07-29).

Inom denna kategori finns en grupp av artiklar som är recensioner av litteratur, teater och radio eller som tillhör den sommarföljestång som DN publicerat. Sju av artiklarna från DN och 15 artiklar från SvD hamnar under detta tema. Förintelsen, Nazityskland eller andra världskriget förekommer med hög frekvens i SvD:s artiklar 9 av 15. I DN har det inte en lika stor frekvens; 7 av 22 artiklar. DN har publicerat fem artiklar som berör judefientlighet, vilket inte berörs i SvD:s artiklar. Texterna är del av DN:s sommarföljetång ”Den fallande detektiven” av Christoffer Carlsson, där berättelsens karaktärer har en fientlig inställning till judar (Carlsson, 2014-08-02). Konflikten i Palestina och Israel är inte lika frekvent förekommande här som i de övriga delar av min undersökning, i DN tre artiklar och i SvD en artikel. Resterande artiklar nämner exempelvis Woody Allens judiska referenser (Pallas, 2014-08-22), judeförföljelse i Ryssland (Valtiala, 2014-08-05), en text om Jesus där det poängteras att Jesus var just jude och inte kristen (Thente, 2014-07-04).

Sammanfattningsvis kan majoriteten av artiklarna i kategorin kultur relateras till andra världskriget, hela 21 av kategoriens 41 artiklar. Likt de övriga kategorierna förekommer artiklar kring konflikten i Israel och Palestina och artiklar i relation till judefientlighet i högre frekvens än andra artiklar. Utmärkande för denna kategori är att judiska seder presenteras, likväl som att judar tillhör Sveriges nationella minoriteter.

Dödsruna

Inom kategorin dödsruna publicerar DN sju dödsrunor och SvD åtta dödsrunor. Tre personers dödsrunor har publicerats i båda tidningarna, varav en person har dubbla dödsrunor i DN. I dödsrunorna beskrivs den avlidnes liv och gärning genom släkt och vänners ord, varav alla är judar eller av judisk börd. Hälften av de dödsrunor som funnits med i min analys nämner andra världskriget och förintelsen, majoriteten av dessa har antingen flytt från nazisterna till Sverige (Litzén & Litzén, 2014-08-17) eller upplevt getton och/eller förintelseläger (Pommert, 2014-08-24). Två av SvD:s dödsrunor nämner Israel. En av dödsrunorna nämner en fredsgudstjänst under sexdagarskriget år 1967 (Ericsson, 2014-07-27) och dödsrunan för Lauren Bacall nämner att Laurens kusin var Israels före detta premiärminister, Shimon Peres (Agazzi, 2014-08-14).

Sammanfattande analys

Sammanfattningsvis finner jag att det inte finns några skillnader tidningarna emellan kring hur de skildrar judar och judendom. Kvantitativt finns vissa skillnader i antalet artiklar mellan tidningarna, men det är enbart i kategorin politik som detta är markant. Inom kategorin politik har SvD publicerat 16 artiklar färre än DN (jämför 40 respektive 24 artiklar). Men då denna skillnad i antal artiklar inte påverkat helhetsintrycket av hur judar och judendom skildras i de olika tidningarna så finner jag inte att denna skillnad är av vidare intresse för denna studie. Jag finner därmed att skillnaden mellan DN och SvD är marginell och att min studie visat på att de båda tidningarna har en liknande dagordning kring hur judar och judendom skildras och kring vilka attribut som framkommer i gestaltandet av judar och judendom.

Judar och judendom förekommer enligt studien i allra högsta grad framförallt i artiklar som berör konflikten i Israel och Palestina, andra världskriget eller antisemitism. Artiklar som belyser antisemitism kan oftast relateras till konflikten i Israel och Palestina eller andra världskriget. Enligt studien skildras judar och judendom som en folkgrupp och sällan som en religiös grupp eller som en religiös yttring. Det är tydligt att det enbart är vid frågespalterna, som nämns i kategorin kultur, som det religiösa i judendomen kommer in. Men de frågor som behandlas är de judiska kulturella sederna bakom hur hantering av sorg efter anhörig går till och traditionen kring placeringen av stenar på gravar. Vid sorgehantering

exemplifieras den judiska seden tillsammans med en afrikansk sed. Det är för mig här tydligt att artikelförfattaren likställt judiska seden med en annan folkgrupps sed, inte en religiös gruppss sed eftersom den afrikanska traditionen inte tydliggörs kring vilken religionstillhörighet den eventuellt har. Sammanfattningsvis vill jag alltså hävda att judar och judendomens skildring som folkgrupp framförallt relateras till negativa händelser såsom konflikt, hat och krig. Enbart i två artiklar, de som handlar om musikfester för Sveriges nationaliteter (Strömdahl, 2014-08-09), finner jag att judar benämns i ett uteslutande positivt sammanhang. Artiklarna är, som jag ovan nämnt, nyanserade och utan ställningstagande i de fall de skriver om konflikten i Israel och Palestina; bortsett från debattartiklar och krönikor som publicerats. I mediernas dagordning kring judar och judendom är det påtagligt att de inte nämns i positiva sammanhang i de artiklar som varit del av urvalet och heller inte i religiösa termer.

Elevers bild av judar och judendom genom media

Som jag skriver i bakgrunden uttrycker både von Brömssen (2012) och Revell (2010) att forskningen visar att ungdomar främst möter religion genom massmedier. Om då DN och SvD innehar den intermediala dagordningsmakten kan vi anta att det är den bild som ovan är sammanfattat som den skildring av judar och judendom som svenska ungdomar känner till. Den dagordning som de aktuella tidningarna sätter blir därmed också den bild som ungdomarna sedan använder sig av för att skapa sin bild av samhället. I enkätstudien som von Brömssen lutar sig emot framkommer att de tillfrågade ungdomarna anser sig framförallt påverkas av sina föräldrar rörande deras syn på livet (von Brömssen, 2012, s 145). Eftersom dagordningsteorin finner att människan skapar sin bild av verkligheten genom medierna så kan vi även anta att ungdomarna därmed får de intermediala mediernas dagordning via såväl den egna användningen av medierna och genom deras föräldrars uppfattning av mediernas dagordning. I detta sammanhang blir därmed ungdomarnas bild av judar och judendom inte en religiös skildring utan snarare enbart som en folkgrupp utan religiös tillhörighet. De enda tillfällena som de läser och hör om judar och judendom blir i negativa sammanhang och allt som oftast sammankopplat med krig och konflikter. Lika viktigt är att judar också i en stor mängd artiklar blir benämnda i historiska sammanhang vilket också ger dem en bild av en folkgrupp som fanns i en svunnen tid. Antisemitismen är en stor del av artiklarna och även om tidningarna inte tar ställning för denna yttring är det

tydligt att antisemitismen inte är något som enbart fanns förr utan förekommer med all tydlighet fortfarande.

Diskussion

Som jag nämner såväl i inledningen, som i övriga delar av min studie så finner Bachner (2006), von Brömssen (2012) och Revell (2010) att medierna har mycket stort inflytande över hur vår bild av religiösa grupper ser ut. Bachner skriver att den mediala bilden ger oss ”basala kunskaper” om den grupp som porträtteras och baserat på tidpunkten visar på vilken grad av legitimitet för fördomar och fientlighet som finns emot gruppen (Bachner, 2006, s 143-144). Att döma av att elever i skolan också får sin bild av religion och tro genom media, enligt von Brömssen (2012) och Revell (2010), finner jag att det är av vikt att tänka kring hur undervisningen kring religion bör fungera. Det är i religionsundervisningen som eleverna får tillfälle att diskutera och fundera vidare kring religiositet och olika religiösa grupper. Vilket även önskas av elever, enligt von Brömssen. I undersökningen som hon presenterat anser eleverna både att de har ”behov av och önskemål om, att få arbeta mer med såväl livsfrågor som kulturmönstersfrågor och frågor om aktuella samhällsfrågor” (von Brömssen, 2012, s 134). Samtal kring samhällsfrågor nämner jag tidigare, genom Revell, som en viktig del av religionsundervisningen. Hon hänvisar både till Berkson och till Gearon som finner att såväl världshändelser och attityder kring religiösa grupper måste lyftas och bearbetas i undervisningen (Revell, 2010, s 212-213). Eleverna i von Brömssens text anser att ”kunskaper om religion är viktigt och nödvändiga för att förstå dagens värld. [...] Eleverna uppskattar särskilt gymnasieskolans religionskunskapsundervisning, där de särskilt betonade möjligheterna till analys och diskussion som stimulerande”. (von Brömssen, 2012, s 154). Vilka elever som uttryckt detta går självklart att ställa sig kritisk till, men jag finner emellertid att det finns anledning att som lärare i möjligaste mån försöka arbeta med analys och diskussion för att lyfta aktuella samhällsfrågor likväl som att arbeta med den vardagliga religiositeten inom de olika religiösa yttringarna som tas upp i undervisningen.

Jag finner det vara av högsta vikt för mig som blivande lärare att fundera vidare kring vad jag kommit fram till med denna studie. Även om mina elever kanske inte kommer läsa DN och SvD så finner jag ändå att det finns anledning att tro att denna bild av judar och judendom kan vara en av de bilder som förmedlats till eleverna. Att judar och judendom så

gott som enbart benämnt i negativa sammanhang har säkerligen haft inverkan på elevers tankar kring judendomen. Likväl kan det ha haft påverkan på eleverna att judar i många fall benämns i historiska skildringar och alltid utan koppling till att det är en religiös grupp. Därmed skulle jag kunna anta att eleverna kommer till religionskunskapsundervisningen med fördomar om att judar är en historisk folkgrupp som de naturligt associerar till negativa sammanhang som andra världskriget eller konflikten i Israel och Palestina. Enligt den forskning jag presenterar är det därmed viktigt för mig att använda mig av aktuella händelser i samhället och använda dem för diskussion och analys. Det viktiga blir att samtala kring händelserna för att skapa förståelse och medvetenhet. Som eleverna uttrycker det behöver de såväl en baskunskap kring religionerna men också möjligheter till samtal. Jag som lärare anses vara viktig för att skapa ett intresse för ämnet och mitt eget engagemang anser jag främst kommer i samtal och interaktion med elever. Att sedan använda sig av aktuella händelser förutsätter att jag håller mig uppdaterad kring vad som händer och sker. Mitt val av att använda aktuella artiklar möjliggör att jag som läraren inte hamnar i en undervisning som för varje klass och varje ämne alltid återupprepar sig. Nya artiklar och nya händelser kommer förhoppningsvis också ge olika samtalsämnen och olika vinklingar i klassrummen. Och sett till min studie som enbart redovisar två månader ifrån två tidningar så publiceras ständigt nya artiklar som berör judar och judendom, och säkerligen även andra religiösa grupper. Men i detta arbete måste också religionen och tron möta de aktuella händelserna så att jag inte återupprepar det artiklarna gjort och enbart skapar tankar om folkgrupper utan att på något sätt relatera till den religiösa grupp det också är. För även om judar också är en folkgrupp kan vi inte helt mista den religiösa delen. Religionen måste reflekteras och analyseras i relation till de aktuella händelserna.

Viktigt i sammanhanget religion, media och undervisning är även för mig att fundera kring hur andra religionen skildras av media. Det är också en önskan för fortsatt forskning hos mig. Är det så att även andra religioner allt som oftast skildras i media utan att tala om religion och tro? Om detta är fallet är det intressant att tänka på vad Sigurdsson skriver. För enligt mig skulle jag i relation till min studie gällande judar och judendom komma till slutsatsen av att hans tankar om det postsekulära tillståndet och min studie inte stämmer överens. Då religionen inom judendom inte alls är synlig i min studie syns inga tecken på en religiös återkomst och det postsekulära tillståndet. Därtill frågar jag mig också om det finns religioner som istället lyfts upp i en mer positiv bemärkelse. Min studie går i linje med Froman som anser att religion undantagslöst är kopplat till konflikt i media, att

livsåskådningen inte presenteras och han skriver att kyrkans goda krafter sällan skildras (Froman, 1999, s 23-24). Är det så att alla religioner endast skildras i ett negativt sammanhang eller skiljer sig judendom och islam åt i jämförelse med andra religioner som exempelvis buddism? Om de flesta religioner ändå främst omnämns i negativa sammanhang vad säger det då om vår bild av religion? Jag menar inte på att vi behöver en positiv bild av religion i media men jag eftersträvar en mer nyanserad bild där religionen tas i beaktande.

Studiens antaganden är med all medvetenhet dragna ur tanken om att dagordningsteorin stämmer och att ungdomar också formar sina bilder av verkligheten genom den dagordning som medierna sätter. Det går att kritisera, men jag har i denna studie valt att visa tillförlitlighet till att dagordningsteorin är en teori som i alla fall till viss del fortfarande lever kvar. Det kan diskuteras att ungdomar inte läser de tidningar som jag använt i denna studie men utifall dagordningens intermediala makt finns så är sannolikheten stor att DN och SvD:s dagordning ändå återfinns i många andra tidningar. Om jag hade använt mig av tidningar med annan politisk inriktning kan det hända att jag kommit till vissa andra slutsatser men jag kan också tänka mig att den eventuella helheten kring vilka ämnen som judar kommer upp inom skulle kunna vara de samma; det vill säga konflikten i Israel och Palestina, andra världskriget och antisemitism. Ungdomar kanske inte läser dessa tidningar, men likväl så kan de möta referenser till artiklarna och artiklarna kan delas i sociala medier som eventuellt leder till att läses av ungdomarna. Även om ungdomar inte läser tidningarna så finner jag det ändå finns anledning att tro att den bild som media förmedlar ändå är en bild som återfinns i mycket stor del av allmänheten och den så kallade verkligheten. Detta oavsett om "bilden av verkligheten" formats av media eller om media format sin dagordning efter "verkligheten".

Viktigt rörande mina artiklar är också diskussionen om att kritik av israeliska regeringens politik eller det israeliska samhället ofta kan bli tolkat som antisemitism. Det är ett problem enligt såväl Bachner (2000, s 40), som flera av de artiklar min studie utgår ifrån (Jakubowski, 2014-07-23 & Zavall 2014-08-06). Men Bachner finner att det faller på sin orimlighet bland annat eftersom de delar av den israeliska befolkningen som röstar på en annan regering än den sittande då skulle kunna antas vara antisemiter. Viktig poäng är också att staten Israel ska kunna kritiseras och fördömas för sitt agerande utan att det har med antisemitism att göra. (Bachner, 2000, s 41). Jag ser här att det i och med denna diskussion blir viktigt att fundera på och diskutera vad som är antisemitism och var gränserna går, både

i skolan och i det övriga samhället. För det är viktigt, enligt mig, att skilja staten Israel från den judiska befolkningen i sin helhet. Judar ska inte stå svars för israelisk politik på samma villkor som kristna inte kan ta ansvar för allt som gjorts av en kristen person. Det är viktigt att på alla vis ha en saklig diskussion kring hur vi samtalar om olika grupperingar i samhället. Här kan jag se att jag har stora möjligheter att i mitt kommande yrkesliv som religion- och samhällskunskapslärare kunna ha dessa samtal med mina elever. För jag kan se att det för den allmänna befolkningen är svårt att skilja Israel och judendomen ifrån varandra. Medierna formar vår bild av judendom och judar enligt dagordningsteorin och i det fallet blir inte Israel och judendom separerade från varandra utan snarare detsamma. Judendomen tappar sin religiösa tro och blir en folkgrupp. Att judar sen inte blir erkända som svenskar av Sveriges andre vice talman (Orrenius, 2014-12-14) visar på att det finns svenskar som därtill inte anser att det går att både kan vara jude och svensk.

Som jag påvisat med min studie så berör en mycket stor del av mitt material antisemitism. Antisemitiska uttalanden stänger i och för sig ute politiker från vidare arbete (Röstlund, 2014-08-13), men inte alla som ovan är tydligt med Sveriges andre vice talman. Även om antisemitismen i artiklarna fördöms så visar de ändå på att åsikterna finns och på så vis befarar jag att det kan ge legitimitet åt andra att ställa sig bakom dessa tankar. Att en svensk artists tydliga antisemitiska uttalanden (Svahn, 2014-08-08) inte kommenteras mer än i en artikel i var tidningar finner jag vara högst oväntat då jag anses att det borde vara av stor vikt att fördöma. Att en så pass stor andel artiklar lyfter antisemitism visar på att antisemitismen fortfarande är en stor del av den västerländska kulturen. Tydligt blir att de judiska konspirationerna som nämns i min bakgrund genom Bachner (2006, s 151) fortfarande existerar i medierna likt han beskriver. Att judar skildras i relation till antisemitism kan också ge legitimitet till dessa åsikter i viss mening enligt mig. Beller skriver att han tror att ”antisemitism i form av missunnsamhet inför judiska framgångar eller judisk makt, både faktisk och inbillad, eller som uttryck för kulturellt eller socialt avståndstagande eller i fördomar kommer att leva vidare så länge det finns judar”. Enligt honom är den betydelsefulla frågan ”hur denna ’eviga’ antisemitism kan hållas på rimliga nivåer”. (Beller, 2009, s 138). Jag finner det därför vara av största vikt att vara medveten om detta som lärare och lyfta diskussioner kring detta i klassrummet för att tydligt visa på att antisemitism inte accepteras. Enligt läroplanen för Religionskunskap i gymnasiet är ämnets syfte att ”utveckla beredskap att förstå och leva i ett samhälle präglad av mångfald” och ”utveckla respekt och förståelse för olika sätt att tänka och leva” (Skolverket, 2011, s 137).

Genom medvetet arbete, med min studies resultat i ryggsäcken, finner jag att lärare har möjlighet att lyckas med ämnets syfte och skapa en större medvetenhet om olika grupper i vårt samhälle.

Sammanfattning

Syftet med studien har varit att undersöka hur tryckta svenska medier skildrar judar och judendom, hur dagordningen kring judar och judendom kan beskrivas liksom vilka religionsdidaktiska problem och möjligheter detta kan ge. Studien är baserad på 194 artiklar från juli och augusti 2014 publicerade i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladets tryckta tidningar. Artiklarna är hämtade ifrån Mediearkivet under sökorden ”jude*”, ”judar*” och ”judisk*”. Jag har använt mig av en kvalitativ textanalys med inslag av kvantitativ textanalys, där jag placerat artiklarna i olika kategorier och sammanfattat vad artiklarna handlar om. Dagordningsteorin har satt det teoretiska ramverket för uppsatsen, men jag lutar mig även emot Bachner (2006), von Brömssen (2012) och Revells (2010) tankar om att media har mycket stort inflytande över vår bild av religion och religiösa grupper.

Resultatet av studien visar, bland mycket annat, på att judar och judendom främst omnämns i media i relation till konflikten i Israel och Palestina, andra världskriget och antisemitism. Enligt mig är skillnaden marginell mellan de olika tidningarnas dagordning kring hur judar och judendom skildras. Judar är enligt studien skildrade som en folkgrupp framför en religiös gruppering eller religion. Artiklarna som ingår i studien är alla förutom två, enligt mig, relaterade till negativa händelser. I relation till dagordningsteorin, von Brömssen (2012) och Revell (2010) kan jag anta att ungdomar har en bild av judar och judendom som en folkgrupp eftersom studien visar på att judar och judendom inte omnämns i relation till religion och tro bland mina artiklar. Jag kan även anta att judar och judendom associeras med negativa händelser såsom krig, konflikt och hat. Antisemitism förekommer till stor del i artiklarna och det tydliggör att antisemitism förekommer i en betydande del i vårt samhälle. I relation till Revell (2010) finner jag att det är av största vikt att använda sig av aktuella händelser i undervisningen och arbeta med de förutfattade meningar som eleverna kommer till undervisningen med för att skapa förståelse och medvetenhet om det mångkulturella samhälle vi lever i.

Referenslista

Litteratur:

Andersson, Daniel. (2008) ”Svenska judar i en globaliserad värld” I Andersson, Daniel & Peste, Jonathan. (2008) *Judisk mosaik. Introduktion till judisk religion, kultur och tradition*. Lund: Studentlitteratur

Bachner, Henrik. (2000) *Återkomsten. Antisemitism i Sverige efter 1945*. Stockholm: Natur och kultur

Bachner, Henrik. (2006) ”Kristna antijudiska motiv i medier och debatt” I Larsson, Göran, & Lövheim, Mia & Linderman, Alf (red.). (2006) *Religion och medier. Några perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Beller, Steven. (2009) *Antisemitism – en aktuell genomlysning* Stockholm: Hillel-förlaget

von Brömssen, Kerstin. (2012) ”Elevens möten med religion i gymnasieskolan” I Lövheim, Mia & Bromander, Jonas (red.). (2012) *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv*. Skellefteå: Artos

Esaiasson, Peter, & Gilljam, Mikael, & Oscarsson, Henrik, & Wängnerud, Lena. (2012) *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts juridik

Froman, Ingmarie. (1999) ”Religion i pressens utlandsbevakning” I Block, Per, & Froman, Ingmarie, & Jigenius, Pär-Arne, & Mellbourn, Anders, & Swartz, Richard, & Sydhoff, Beate & Wrede, Gösta. (1999) *Dagspress och religion*. Solna: Stiftelsen Sverige och kristen tro

Groth, Bente. (2002) *Judendom. Kultur, historia, tradition*. Stockholm: Natur och Kultur

Larsmo, Ola. (2007) *Djävulssonaten. Ur det svenska hatets historia*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag

Linderman, Alf. (2006) ”Religion och medier – en spännande mötesplats” I Larsson, Göran, & Lövheim, Mia & Linderman, Alf (red.). (2006) *Religion och medier. Några perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

McCombs, Maxwell. (2006) *Makten över dagordningen. Om medierna, politiken och opinionsbildningen*. Stockholm: SNS Förlag

Mellbourn, Anders. (1999) ”Religion som nyhet” I Block, Per, & Froman, Ingmarie, & Jigenius, Pär-Arne, & Mellbourn, Anders, & Swartz, Richard, & Sydhoff, Beate & Wrede, Gösta. (1999) *Dagspress och religion*. Solna: Stiftelsen Sverige och kristen tro

Revell, Lynn. (2010) Religious education, conflict and diversity: an exploration of young children's perceptions of Islam *Educational Studies* Vol. 36, No. 2, May 2010, 207-215

Sigurdson, Ola. (2009) *Det postsekulära tillståndet. Religion, modernitet, politik*. Göteborg: Glänta produktion.

Sigurdson, Ola. (2014) ”Introduktion till kultur och hälsa” I Sigurdson, Ola (red.). (2014) *Kultur och hälsa. Ett vidgat perspektiv*. Göteborg: Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, Göteborgs Universitet

Strid, Jan. (2007) ”Kyrkan mellan politik och religion, Kyrkovalet 2005” I Nilsson, Lennart (red.). (2007) *Det våras för regionen. Västsverige 1998-2005*. SOM-rapport nr 40

Strömbäck, Jesper. (2006) ”Introduktion” I McCombs, Maxwell. (2006) *Makten över dagordningen. Om medierna, politiken och opinionsbildningen*. Stockholm: SNS Förlag

Strömbäck, Jesper. (2009) *Makt, medier och samhälle. En introduktion till politisk kommunikation*. Stockholm: SNS Förlag

Svartvik, Jesper. (2006) *Bibeltolknings bakgator. Synen på judar, slavar och homosexuella i historia och nu*. Stockholm: Verbum

Østbye, Helge, & Knapskog, Karl, & Helland, Knut, & Larsen, Leif Ove. (2004) *Metodbok för medievetenskap*. Malmö: Liber

Elektroniska källor:

Dagens Nyheter. (2014) *Om oss*. <http://info.dn.se/info/om-oss/> (Hämtad: 2015-01-16)

Forum för levande historia. (2014) *Antisemitism*. <http://www.levandehistoria.se/fakta-fordjupning/antisemitism> (Hämtad: 2014-12-12)

Judiska Centralrådet. (2014a) *Vem är jude?* <http://www.judiskacentralradet.se/html/judeisverige.php> (Hämtad: 2014-11-12)

Judiska Centralrådet. (2014b) *Antal judar*. http://www.judiskacentralradet.se/html/antal_judar.php (Hämtad: 2014-11-12)

Judiska Centralrådet. (2014c) *Viktiga årtal*. <http://www.judiskacentralradet.se/html/historik.php> (Hämtad: 2014-12-15)

Länsstyrelsen. (2014) *Sveriges nationella minoriteter*. <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/nationella-minoriteter/Pages/default.aspx> (Hämtad: 2014-11-12)

Orrenius, Niklas. ”Den leende nationalismen” *Dagens Nyheter*. 2014-12-14 Tillgänglig: <http://www.dn.se/val/nyval-2015/den-leende-nationalismen/> (Hämtad: 2014-12-28)

Skolverket. (2011) *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011*. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2705> (Hämtad: 2014-12-28)

Svenska dagbladet. (2015) *Välkommen till SvD – du också*. http://www.svd.se/special/svd_info/valkommen-till-svd-information-och-kontaktadresser_275057.svd (Hämtad: 2015-01-16)

Material:

Agazzi, Marianne. "Lauren Bacall död" *Svenska Dagbladet*. 2014-08-14 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-02)

Ahlström, Kristofer. "Sällan är man så jagisk som under semestern" *Dagens Nyheter*. 2014-07-29 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Alcalá, Jesús. "Nazisamarbetet föll fort i glömska" *Svenska Dagbladet*. 2014-08-25 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-03)

Andersson, David. "Chaplins geni väntar på ny guldålder" *Svenska Dagbladet*. 2014-08-16 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-02)

Andersson, Elisabeth. "Ett snitt i samhällskroppen" *Svenska Dagbladet*. 2014-07-20 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-20)

Andersson, Per. "Ett spöktåg ur Indiens förslutna" *Svenska Dagbladet*. 2014-08-15 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-02)

Arpi, Ivar. "Putins folk förlåter honom för det mesta" *Svenska Dagbladet*. 2014-07-14. Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-21)

Björklund, Marianne. "Våld är aldrig en lösning" *Dagens Nyheter*. 2014-07-20 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-20)

Carlsson, Christoffer. "Den fallande detektiven" *Dagens Nyheter*. 2014-08-02 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-25)

Delin, Mikael. "Tröjan påminde om nazilägren" *Dagens Nyheter* 2014-08-28 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-03)

DN Ledare. "Bulldozer från Turkiet" *Dagens Nyheter* 2014-08-10 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-02)

Englund, Per. "Dessa tåg är en av krigets vidrigaste följdverkningar" *Svenska Dagbladet*. 2014-08-06 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Ekström, Johanna & Nyman, Emelie. "Tecken på nedtrappning" *Svenska Dagbladet*. 2014-08-03 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Ericsson, David. "Björn Ericsson" *Svenska Dagbladet*. 2014-07-27 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-25)

Gustavsson, Bo. "Jaurès solidaritet ett försvar mot hatet" *Dagens Nyheter*. 2014-07-31 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-25)

Gyllenberg, Eva-Karin. "Därför smyckas gravarna med sten" *Dagens Nyheter*. 2014-08-29 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-08-29)

Göndör, Eli. "Extrem tolkning av islam bakom IS destruktiva välde" *Dagens Nyheter*. 2014-08-27 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-04)

Hagerman, Maja. "SD väljer att glömma Le Pen" *Dagens Nyheter*. 2014-08-15 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-02)

Helmerson, Erik. "Markera starkare mot hatbrott" *Dagens Nyheter*. 2014-07-08 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-20)

Helmerson, Erik. "Konflikten spiller över till Sverige" *Dagens Nyheter*. 2014-07-12 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-20)

Helmerson, Erik. "Judehatet måste stoppas" *Dagens Nyheter*. 2014-08-26 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-03)

Jakubowski, Jackie. "Från vilken avgrund kommer detta ständiga latent hat?" *Dagens Nyheter* 2014-07-23 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-24)

Kugelberg, Elsa. "Gammalt hat flyter upp igen" *Dagens Nyheter*. 2014-07-18 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-21)

Kugelberg, Elsa. "Om detta har vi glömt att berätta" *Dagens Nyheter*. 2014-08-03 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Kåreland, Lena. "George Sand bröt mot de flesta regler" *Dagens Nyheter*. 2014-08-18 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-02)

Levy, Gideon. "Israel vill inte ha fred" *Dagens Nyheter*. 2014-07-10 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-20)

Lewenhagen, Jan. "Flera religioner samlas i ett hus" *Dagens Nyheter*. 2014-07-05 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-19)

Lewenhagen, Jan. "Här skapades myten om Hitler" *Dagens Nyheter*. 2014-07-13 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-21)

Lindahl, Björn. "Säkerheten trappas upp i Norge" *Svenska Dagbladet*. 2014-07-26 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Litzén, Lars & Litzén, Per. "Erica Litzén" *Dagens Nyheter*. 2014-08-17 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-02)

Lund, Aron. "Arabiska flyktingar oroar Kurdistan" *Svenska Dagbladet*. 2014-08-28 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-04)

Mortensen, Per. "Visa vägen mot räddning" *Dagens Nyheter*. 2014-07-18 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-21)

Mortensen, Per. "Alltid aktuell superstjärna" *Dagens Nyheter*. 2014-07-25 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Neuman, Ricki. "Många israeler jag möter har något uppgivet i blicken" *Svenska Dagbladet*. Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Norström, Tobias. "Skulptur på plats efter lång kamp" *Dagens Nyheter*. 2014-07-01

Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-19)

Pallas, Hynek. ”Woody Allen i sitt rätta element” *Svenska Dagbladet*. 2014-08-22
Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-08-22)

Poellinger, Clemens. ”Närkontakt med historien i form av ett grått konvolut” *Svenska Dagbladet*. 2014-07-27 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Poellinger, Clemens. ”De styrande borde freda Stockholm från nazister” *Svenska Dagbladet*. 2014-08-30 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-04)

Pommert, Harry. ”Jakob Ringart” *Svenska Dagbladet*. 2014-08-24 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-03)

Ramberg, Anne. ”Skydd av palestinier – en plikt vid skapandet av Israel” *Dagens Nyheter*. 2014-07-25 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-24)

Ribbing, Magdalena. ”Samtal om sorg” *Dagens Nyheter*. 2014-08-29 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-04)

Rubin, Birgitta. ”Orgier i färg och fantasi” *Dagens Nyheter*. 2014-08-29 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-04)

Röstlund, Christoffer. ”MP-politiker hoppar av efter uttalande” *Svenska Dagbladet*. 2014-08-13 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-02)

Shachar, Nathan. ”Tiotusentals har besökt mördade 16-åringens familj” *Dagens Nyheter*. 2014-07-16 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Strandberg, Love & Thurffjell, Karin. ”Sex gripna för mordet på palestinier” *Svenska Dagbladet*. 2014-07-07 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Strömdahl, Inger. ”Musikaliska broar över språkgränser” *Svenska Dagbladet*. 2014-08-09 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-01)

Svanell, Adam. ”Inte alla svenskers parti” *Svenska Dagbladet*. 2014-08-10 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-02)

Svahn, Clas. ”Rappare gör antisemitiska utspel” *Dagens Nyheter*. 2014-08-08 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-01)

Thente, Jonas. ”Medryckande om rebellen från Nasaret” *Dagens Nyheter*. 2014-07-04 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-19)

TT. ”Miljoner till skydd för judar” *Svenska Dagbladet*. 2014-08-08 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

TT. ”Tröjan stoppas efter protester” *Svenska Dagbladet*. 2014-08-28 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-04)

Valtiala, Nalle. ”Svart bekännelse av en ursinnig humorist” *Svenska Dagbladet*. 2014-08-05 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Wernhoff, Axel. ”Nästa bosättning kan raser grunden för tvåstatslösningen” *Dagens*

Nyheter. 2014-08-07 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Wiman, Björn. ”Nu har den svenska skolans krig nått ända till Italien” *Dagens Nyheter*. 2014-07-06 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-19)

Winiarski, Michael. ”Invånarna bär spåren av kriget i sina ansikten” *Dagens Nyheter*. 2014-08-03 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Zavall, Emi-Simone. ”Jag skriver om allt annat än judehat” *Dagens Nyheter*. 2014-08-06 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)

Åsbrink, Elisabeth. ”Kriget som vägrar släppa taget” *Dagens Nyheter* 2014-08-30 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-12-04)

Öfverberg, Ulf. ” Hamas är problemet ” *Svenska Dagbladet* ” 2014-07-15 Tillgänglig: Mediearkivet (Hämtad: 2014-11-26)